

Minna Reijonen ps ym.

Lakialoite laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon palvelu-, matka- ja lääkemaksukatoista

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Palvelu-, matka- ja lääkemaksukatot eli vuosiomavastuut on yhdistettävä yhdeksi maksukatoksi. Yhteinen 12 kuukauden ajanjaksolla kertyvä maksukatto tulee sitoa takuueläkkeen tasoon, joka vuonna 2020 on 835,00 euroa. Koska matkakatto on huomattavasti pienempi kuin lääke- tai terveydenhuollonmaksukatto, tulee erilliset maksukatot kuitenkin säilyttää ja niitä tulee seurata jatkossakin myös erikseen.

Asiakkaan maksukaton täytyttyä maksukatto on voimassa 12 kuukauden ajan.

Kelan tulisi hoitaa maksukattojen seuranta keskitetysti. Asiakkaalle on ilmoitettava maksukaton täyttymisestä. Kelan tulee huolehtia, että edunsaaja saa hänelle kuuluvan etuuden automaattisesti.

PERUSTELUT

Maksukatolla tarkoitetaan summaa, jonka ihminen enintään maksaa yhden kalenterivuoden aikana terveydenhuollon asiakasmaksuja, lääkkeiden omavastuuta tai hoitomatkojaan.

Vuonna 2020 kunnallisen terveydenhuollon asiakasmaksujen maksukatto on 683 euroa, lääkkeiden vuosiomavastuu on 577,66 euroa ja matkakatto eli hoito- tai sairaalamatkojen vuosittainen omavastuu 300 euroa. Kaikki maksukatot juoksevat erikseen, joten paljon sairastavalle voi tulla maksettavaa yhteensä 1 560,66 euroa jo heti tammikuussa. Järjestöjen mukaan tämä näkyy ulosotoissa. Sostin selvityksen mukaan vuonna 2018 ulosottoon päätyi lähes 400 000 sosiaali- ja terveyspalvelujen maksua, ja määrä on kasvussa. Joka viides suomalainen on säästänyt lääkkeitä, lääkäripalveluista tai hoidosta.

Monen pitkäaikaissairaana on pakko turvautua toimeentulotukeen aina vuoden ensimmäisinä kuukausina. Kelan terveydenhoitomeneihin myönnetty toimeentulotuki kohdentuu etenkin lääkekuuluihin. Lokakuussa 2019 65 000 kotitaloutta sai perustoimeentulotukea terveydenhuoltomeneihin ja näistä 50 000 taloutta lääkekustannuksiin, 4 100 hammashoittoon, 3 100 poliklinikkamaksuihin, 1 300 vuodeosastohoidon maksuihin ja 670 terveydenhuollon matkakustannuksiin (Kela).

Lakialoite LA 46/2020 vp

Vuonna 2018 Kelan tilastojen mukaan 3 miljoonaa henkilöä sai lääkekorvauksia ja heistä 254 000 henkilöllä täyttyi lääkekatto. Matkakorvauksia sai 576 000 henkilöä, ja heistä katto täyttyi 77 000 henkilöllä. Kunnallisen terveydenhuollon osalta ei ole yhtenäistä tilastoa, koska kunnat keräävät tiedon itse.

Palvelu-, matka- ja lääkemaksukatot eli vuosiomavastuut on yhdistettävä yhdeksi maksukatoksi. Sairastamisen kustannukset eivät saa olla kenellekään hoidon ja hoivan este.

Maksukattojen taso

Yhteinen 12 kuukauden ajanjaksolla kertyvä maksukatto tulee sitoa takuueläkkeen tasoon, joka vuonna 2020 on 835,00 euroa. Erillisistä maksukatoista aiheutuvan kokonaismaksurasituksen pienentäminen olisi tarpeellista ja perusteltua ikääntyneiden ja pienituloisten asiakkaiden näkökulmasta.

Koska matkakatto on huomattavasti pienempi kuin lääke- tai terveydenhuollon maksukatto, tulee erilliset maksukatot kuitenkin säilyttää ja niitä tulee seurata jatkossakin myös erikseen. Kelan tilastojen mukaan vuonna 2017 51 150 henkilöllä ylittyi matkakatto, mutta ei lääkekatto. Tällaisille henkilöille kaikkien kattojen yhdistäminen nostaisi omavastuuosuutta lähes kolminkertaiseksi, mikäli yhdistetty katto olisi takuueläkkeen suuruinen.

Kertymäaika

Asiakkaan maksukaton tulisi täytyttyään olla voimassa 12 kuukauden ajan. Tällä hetkellä maksukaton kertymäaika ja voimassaoloaika on kalenterivuosi eli 1.1.—31.12, riippumatta siitä, mihin aikaan vuodesta katto täyttyy. Asiakkaan maksukatto voi täytyä vaikka vasta vuoden lopussa, ja uusi kertymäaika alkaa heti seuraavan vuoden alusta. Paljon palveluita käyttävät eivät ole tasavertaisessa asemassa.

Seuranta

Kelan tulisi hoitaa maksukattojen seurantaa keskitetysti, koska Kelalla on jo tietoja kaikista suomalaisista.

Kela seuraa tällä hetkellä lääke- ja matkakattoa. Lääkekattoa varten Kela saa tiedot ajantasaisesti suoraan apteekeilta. Matkakattoa varten asiakas toimittaa hakemuksen Kelaan. Terveystieteiden huollon asiakasmaksujen kertymää seuraa kunta asiakkaan toimitettua kertymätiedot kunnalle.

Yhtenäisen maksukaton toteuttamisen edellytys on toimiva ja reaaliaikainen sähköinen järjestelmä, jossa on varmistettu tiedon kulku mm. Kelan, kuntien, kuntayhtymien ja yksityisten palveluntuottajien välillä. Tähän voisi olla ratkaisuna kuntien käyttämän Kelan etuuspalvelu Kelmun ominaisuuksien laajentaminen siten, että kunnilta, kuntayhtymiltä ja yksityisiltä palveluntuottajilta menee reaaliaikainen tieto terveydenhuollon asiakasmaksuista suoraan tähän järjestelmään. Tällä hetkellä apteekeilta siirtyy tieto lääkekattoon vaikuttavista ostoista reaaliaikaisesti Kelan suorakorvausjärjestelmän kautta. Voisiko tätä järjestelmää laajentaa koskemaan myös muita

Lakialoite LA 46/2020 vp

maksukattoja? Mikäli sopivaa järjestelmää ei ole laajennettavissa tähän käyttöön, tulee Kelan hankkia uusi järjestelmä tätä tarkoitusta varten.

Asiakkaalle on ilmoitettava maksukaton täyttymisestä. Kelan tulee huolehtia, että edunsaaja saa hänelle kuuluvan etuuden automaattisesti.

TÄMÄNHETKINEN TILANNE

Lääkkeiden vuosiomavastuu eli lääkekatto 577,66 euroa per vuosi

Lääkkeiden vuosiomavastuu on korvattujen lääkekustannusten vuosittainen yläraja, jonka ylittymisen jälkeen on oikeus lisäkorvaukseen.

Vuosiomavastuun ylittyttyä loppuvuoden ajan jokaisesta korvattavasta valmisteesta maksetaan 2,50 euron omavastuu. Jos määrätty lääke on viitehintaa kalliimpi ja asiakas kieltää lääkevaihdon, hän maksaa lisäksi viitehinnan ylittävän osuuden.

Vuosiomavastuu kertyy reseptillä korvausjärjestelmään kuuluvien lääkkeiden, kliinisten ravintovalmisteiden ja perusvoiteiden ostosta.

Omavastuun kertymää seuraa Kansaneläkelaitos. Lisäkorvauksen saa heti suoraan apteekista, eikä asiakkaan tarvitse hakea sitä erikseen Kelasta.

Terveydenhuollon maksukatto 683 euroa per vuosi

Asiakasmaksujen enimmäismäärä eli maksukatto asiakkaalle on 683 euroa kalenterivuodessa. Maksukaton ylittymisen jälkeen maksukattoon sisältyvät palvelut ovat asiakkaalle maksuttomia asianomaisen kalenterivuoden loppuun.

Alle 18-vuotiaiden käyttämistä palveluista perityt maksut lasketaan yhteen hänen huoltajansa maksujen kanssa. Kun maksukatto ylittyy, palvelut ovat maksuttomia kaikille niille henkilöille, joiden maksut ovat yhdessä kerryttäneet maksukattoon. Kunnilla on käytössä myös välikattoja.

Terveydenhuollon asiakasmaksujen kertymää seuraa kunta asiakkaan toimitettua kertymätiedot kunnalle.

Matkakatto 300 euroa per vuosi

Matkakattoon lasketaan mukaan yksittäisten matkojen omavastuut enintään 25 euroa per matka ja matkat omalla autolla tai julkisilla kulkuvälineillä.

Matkakaton kertymää seuraa asiakas itse, ja hän ilmoittaa sen itse Kansaneläkelaitokselle.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

sosiaali- ja terveydenhuollon palvelu-, matka- ja lääkemaksukatoista

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tämä laki koskee sosiaali- ja terveydenhuollon palvelu-, matka- ja lääkemaksukattojen eli vuosiomavastuiden yhdistämistä yhdeksi maksukatoksi, jonka/joiden kertymää seuraa Kansaneläkelaitos.

2 §

Erillisten vuosiomavastuiden kertymien määrä ja sisältö

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetussa laissa (734/1992) määritellään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen enimmäismäärä eli maksukaton määrä ja kertymän sisältö.

Sairausvakuutuslain (1224/2004) 4 luvussa määritellään matkakaton asiakasmaksujen enimmäismäärä eli maksukaton määrä ja kertymän sisältö.

Sairausvakuutuslain 5 luvussa määritellään lääkkeiden vuosiomavastuu eli lääkekaton asiakasmaksujen enimmäismäärä eli maksukaton määrä ja kertymän sisältö.

3 §

Yhdistetyn vuosiomavastuun määrä

Yhdistetty 12 kuukauden ajanjaksolla kertyvä maksukaton määrä sidotaan takuueläkkeestä annetun lain (703/2010) 2 luvussa säädetyn takuueläkkeen määräytymisperusteiden määrää vastaavaksi.

4 §

Indeksisidonnaisuus

Yhdistetyn maksukaton 3 §:n mukainen määrä sidotaan hintatason muutoksiin siten kuin kansaneläkeindeksistä annetussa laissa (456/2001) säädetään.

Tämän lain 3 §:ssä säädetty maksukaton rahamäärä vastaa kansaneläkeindeksin sitä pistelukua, jonka mukaan vuoden 2001 tammikuussa maksettavana olevien kansaneläkkeiden suuruus on laskettu.

Lakialoite LA 46/2020 vp

5 §

Erilliset maksukatot

Erilliset 2 §:ssä määritellyt maksukatot kerryttävät jokainen omaa maksukattoaan. Vasta sosiaali- ja terveydenhuollon-, lääke- ja/tai matkakaton kustannusten ylittäessä joko yksin tai yhdessä 3 §:ssä määritetyn yhdistetyn maksukaton määrän, astuu 3 §:n mukainen yhdistetty maksukatto voimaan.

6 §

Maksukaton kertymä- ja voimassaoloaika

Jos sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksu-, lääke- ja matkakaton 2 §:ssä säädetty tai yhdistetty 3 §:n mukainen maksukatto ei täyty, erillisen maksukaton tai yhdistetyn maksukaton kertymäaika on kalenterivuosi eli uusi kertymäaika alkaa tammikuun 1 päivänä.

Jos sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksu-, lääke- ja matkakaton 2 §:n mukainen tai yhdistetty maksukaton 3 §:n mukainen maksukatto täyttyy, uusi kertymäaika on edellisen maksukaton päättymisestä alkava aika, enintään kuitenkin 12 kalenterikuukautta.

7 §

Maksukattojen seuranta

Kansaneläkelaitos seuraa maksukattojen täyttymistä keskitetysti Manner-Suomen ja Ahvenanmaan alueella.

Kansaneläkelaitoksen tulee saada kuntien, kuntayhtymien ja muiden palveluntuottajien sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetussa laissa (734/1992) ja sairausvakuutuslaissa määritellyt asiakkaan maksukattokertymiin vaikuttavat kulut reaaliaikaisesti tai viivytyksettä.

8 §

Kertymien ilmoitusvelvollisuus

Kansaneläkelaitos ilmoittaa asiakkaalle maksukaton täyttymisestä viivytyksettä ja huolehtii, että edunsaaja saa hänelle kuuluvan etuuden automaattisesti.

9 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Lakialoite LA 46/2020 vp

Helsingissä 30.9.2020

Minna Reijonen ps

Jani Mäkelä ps

Rami Lehto ps

Sheikki Laakso ps

Kaisa Juuso ps

Mari-Leena Talvitie kok

Sami Savio ps